

Victorialaan 1 b-g | 5213 JG 's-Hertogenbosch
Gildekamp 8 | 5431 SP Cuijk
Postbus 88 | 5430 AB Cuijk
(0485) 338 300
info@odbn.nl | www.odbn.nl

Faunabeheereenheid Noord-Brabant
Mevrouw H. Kooijmans
Postbus 100
5201 AC 'S-HERTOGENBOSCH

VERZONDEN 21 FEB. 2019

Datum	Ons kenmerk	Telefoonnummer	Contactpersoon
21 februari 2019	Z/088610	(0485) 729 134	H.T. (Harry) Kars
Bijlage(n)	Uw kenmerk	Registratienummer	Onderwerp
-		HVN	Ontheffing Faunabeheer: knobbelzwanen

Geachte mevrouw Kooijmans,

Op 9 januari 2019 verzocht u ons, namens de heer D.W. van Mersbergen, om een ontheffing voor het het verjagen met ondersteunend afschot van knobbelzwanen op een perceel, gelegen aan de Midgraaf te Bayloniënbroek, kadastraal bekend gemeente Aalburg, sectie A, nummers 483 en 680. Hierbij treft u ons besluit aan.

Procedurele aspecten

Aanvraag

Op 9 januari 2019 hebben wij van de Faunabeheereenheid Noord-Brabant (verder: de FBE) een aanvraag ontvangen voor een ontheffing als bedoeld in artikel 3.3, eerste lid, voor handelingen als bedoeld in artikel 3.17, eerste lid, van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb). De aanvraag is ingediend ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren. De aanvraag is ingediend op basis van het door Gedeputeerde Staten (verder: GS) goedgekeurde faunabeheerplan 2017-2023, welke een looptijd kent tot en met 30 juni 2023. Voor de nadere onderbouwing van de aanvraag verwijst de FBE naar dit faunabeheerplan, waar in de hoofdstuk 7.19 de knobbelzwaan wordt behandeld. Een uitgebreide omschrijving is opgenomen in de aanvraag. De aanvraag is geregistreerd onder nummer Z/088610.

Bevoegd gezag

Omdat de aangevraagde handelingen uitgevoerd worden in de provincie Noord-Brabant, zijn wij op grond van artikel 1.3 van de Wnb bevoegd om op de aanvraag te beslissen. Indien aan de orde, betrekken wij tevens gevolgen van de handeling voor de soorten buiten onze provinciegrens en/of buiten Nederland bij ons besluit.

Reguliere voorbereidingsprocedure

In deze procedure wordt de reguliere voorbereidingsprocedure overeenkomstig het bepaalde in hoofdstuk 4 van de Algemene wet bestuursrecht toegepast.

Ontvankelijkheid

Ten aanzien van de aspecten van de aanvraag waarvoor een ontheffing ingevolge de Wnb is vereist, hebben wij beoordeeld of de aanvraag volledig is en voldoende gegevens bevat. Wij zijn van oordeel dat de aanvraag voldoende informatie bevat voor een goede beoordeling van die aspecten waarvoor een ontheffing is gevraagd.

Overige regelgeving

Bij de beoordeling van onderhavige aanvraag zijn andere aspecten dan gerelateerd aan soortenbescherming op grond van de Wnb en de daarbij behorende regelgeving niet betrokken. Een toestemming op basis van andere wet- en regelgeving kan derhalve aan de orde zijn, onder andere voor ruimtelijke ordening of bouwen.

TOETSING EN OVERWEGINGEN

Wettelijk kader - Wet natuurbescherming

Beschermingsregimes

Op basis van de Wet natuurbescherming zijn er drie beschermingsregimes. Het eerste regime geldt voor vogels op grond van de Vogelrichtlijn. Artikelen 3.1, 3.2 en 3.4 van de Wnb hebben betrekking op verschillende verbodsbepalingen voor vogelsoorten, waarvoor GS ontheffing kunnen verlenen. Artikelen 3.3 en 3.4 geven de voorwaarden voor het kunnen verlenen van de ontheffing.

Het tweede beschermingsregime geldt voor planten en dieren op basis van de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn. Artikelen 3.5 en 3.6 van de Wnb hebben betrekking op verschillende verbodsbepalingen voor deze plant- en diersoorten, waarvoor GS ontheffing kunnen verlenen. Artikel 3.8 geeft de voorwaarden voor het kunnen verlenen van een ontheffing.

Het derde regime beschrijft de bepalingen voor andere (nationaal beschermde) soorten. Artikel 3.10 van de Wnb heeft betrekking op verschillende verbodsbepalingen voor deze plant- en diersoorten en geeft de voorwaarden waaronder GS ontheffing kunnen verlenen.

Voor alle soorten geldt in alle gevallen de algemene zorgplicht (artikel 1.11 van de Wnb). Het gaat dan zowel om beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten. De zorgplicht geldt ongeacht of er een vrijstelling geldt of een ontheffing is verleend. Hierin wordt bepaald dat eenieder zoveel als redelijkerwijs mogelijk is, schade aan deze soorten dient te voorkomen.

Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van verboden als bedoeld in artikel 3.1 of artikel 3.2, zesde lid, ten aanzien van vogels van daarbij aangewezen soorten, dan wel ten aanzien van hun nesten, rustplaatsen of eieren.

Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

- a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- b. zij is nodig:
 - 1°. in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
 - 2°. in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
 - 3°. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;

In artikel 5.4 van de Wnb zijn gronden opgenomen waarop een verleende ontheffing kan worden ingetrokken of gewijzigd. De ontheffing kan in elk geval worden ingetrokken indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.

Faunabeheereenheid

Op basis van artikel 3.3 eerste lid, van de Wnb kunnen GS ontheffing verlenen van de verboden als bedoeld in artikel 3.1 van de Wnb. Een ontheffing wordt verleend aan een Faunabeheereenheid, die handelt overeenkomstig het daartoe vastgestelde en goedgekeurde faunabeheerplan.

Nota faunabeheer Noord-Brabant

In deze Nota wordt het provinciaal beleid ten aanzien van beschermde soorten en het faunabeheer in de provincie nader uitgewerkt. Volgens de Nota hanteert GS als algemeen uitgangspunt bij faunabeheer het 'nee, tenzij' principe. Van de verbodsbepalingen uit de Wnb kan slechts onder voorwaarden worden afgeweken. Faunabeheer is een van deze uitzonderingen. Ontheffingen voor faunabeheer kunnen slechts worden afgegeven op basis van een door GS goedgekeurd faunabeheerplan. Dit plan moet voldoen aan de eisen uit de Wnb en de Verordening natuurbescherming Noord-Brabant. Tevens moet dit plan voldoen aan de voorwaarden en uitgangspunten, zoals deze zijn vastgelegd in de Nota. GS hanteren het uitgangspunt dat, als het instrument vrijstelling niet volstaat of toepasbaar is, er bij voorkeur gebruik gemaakt moet worden van het instrument ontheffing. Een ontheffing wordt aan de FBE verleend. De FBE kan deze ontheffing in de vorm van een machtiging doorschrijven aan de gebruiker van de ontheffing. Verder volgt uit het beleid dat GS bij voorkeur alleen gebruik zullen maken van hun ontheffende bevoegdheid als deze ontheffing kan worden verleend aan de FBE voor gebieden waar belangrijke schade dreigt (meer dan € 250,- schade per geval). GS koppelen aan de ontheffingen een voorschrift dat er effectieve preventieve middelen moeten zijn geplaatst.

Beleidsregel natuurbescherming Noord-Brabant

De eerste wijzigingsregeling Beleidsregel natuurbescherming Noord-Brabant van 25 april 2017 geeft de afwegingskaders en voorwaarden voor het beheer van soorten in de provincie Noord-Brabant. Ontheffing voor de knobbelzwaan kan worden verleend ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen. Hieraan dient wel een goedgekeurd faunabeheerplan ten grondslag te liggen. Daarbij moet worden aangetoond dat andere bevredigende maatregelen niet of onvoldoende effectief zijn en de gunstige staat van instandhouding van de soort, op provinciaal niveau, niet in gevaar komt.

Faunabeheerplan 2017-2023

In hoofdstuk 7.19 van het faunabeheerplan wordt aangegeven dat knobbelzwanen vooral schade veroorzaken in grasland en daarnaast incidenteel in graan, graszaad en maïs.

Gezien de beperkte schaal en spreiding van de door knobbelzwanen veroorzaakte schade zullen GS in principe enkel incidentele ontheffing verlenen ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen. Hiermee wordt het beleid ten opzichte van de vorige beheerperiode gewijzigd waarbij het afgeven van een ontheffing op voorhand niet langer wenselijk wordt geacht.

In de periode 2010-2016 is een ontheffing op voorhand, ter voorkoming van schade door knobbelzwanen, verleend aan een beperkt aantal WBE's in het noordelijk en westelijk deel van de provincie. Gemiddeld is er een jaarlijks afschot van 250 knobbelzwanen gerapporteerd. De laatste jaren lijkt dit aantal te stabiliseren rond de 380 (tabel 7.19.2 Faunabeheerplan). Afschot vindt vooral plaats in het rivierengebied en het aangrenzend noordelijk deel van de provincie.

Nadere onderbouwing aanvraag

De aanvrager geeft in zijn aanvraag de volgende onderbouwing.

Grondgebruiker heeft nieuw grasland ingezaaid in oktober 2018, dit perceel is gelegen naast het perceel dat in 2017 opnieuw is ingezaaid en waarvoor ontheffing voor het verjagen met ondersteunend afschot is verleend in 2018. Het betreft een perceel waar al langere tijd knobbelzwanen op foerageren. Dit perceel grenst aan een afwateringskanaal waardoor het perceel voor deze vogels aantrekkelijk is omdat zij altijd eten met drinken combineren.

Er is nu nog geen schade ontstaan door deze vogels, maar gelet op het naderende voorjaar zal de grondgebruiker de eerste snede gras gaan missen. De schade bestaat uit vraatschade, dichtslempen van de bodem omdat de grasmat nog niet is volgroeid en vervuiling door uitwerpselen. De geschatte schade hiervan is ca. €400 per hectare. Bij de betreffende 5 ha gaat het dus om in totaal € 2.000. . Het aantal aanwezige zwanen varieert van 30 tot 70 stuks.

Bij de ontheffing welke verleend is in 2018 was het effect van bejaging direct zichtbaar, al na enkele dagen met gering afschot, nam de groep af tot enkele tientallen. Deze groep bestaande uit voornamelijk jonge dieren bleef hardnekkig terug komen. Zij zagen minder gevaar en bij verontrusting gingen ze vaak op het aangrenzende afwateringskanaal zitten om snel weer terug te keren. De ontheffing was eind mei 2018 afgelopen en deze is tot het einde van de termijn gebruikt. Ondanks het afschot bleven telkens dieren terugkomen. De uitgevoerde maatregelen zijn online geregistreerd.

Als gevolg van de verjaging verspreidde de groep zich in de omgeving naar meerdere grondgebruikers. In overleg met hen zijn ook zij overgegaan tot het plaatsen van afschrikmiddelen en verjaging. Eén grondgebruiker plaatste vaak zijn bedrijfsauto op het schadegevoelige perceel, maar helaas had dit maar kort effect. Twee aangrenzende grondgebruikers gingen 1 à 2 keer per dag de zwanen verjagen. De oorzaak van de toegenomen winterpopulatie in deze streek is dat naast het laag gelegen drassig gebied langs de Midgraaf nu langs de Lage Oldersdijk een grote waterberging is gegraven die als een magneet werkt op watervogels. Hierop overnachten de vogels graag vanwege hun veiligheid en rust. De conclusie is dat de eerdere ontheffing effect heeft gesorteerd. De grondgebruiker was er zeer tevreden over omdat de schade afnam en beperkt is gebleven. Positief is dat als gevolg van het gebruik van de ontheffing ook de aangrenzende boeren de moeite namen om deze dieren te verjagen. Door dit effect wordt het probleem op grotere schaal aangepakt dan alleen op het betreffende perceel.

TOETSINGEN EN OVERWEGINGEN

Onderzoek

Het gebied wordt regelmatig bezocht door toezichthouders, op 13-02-2019 is het perceel bezocht. Geconstateerd is dat het een gebied is waar veel knobbelzwanen voorkomen, tevens is geconstateerd dat de preventieve middelen, linten, in voldoende mate op het perceel waren geplaatst.

Uit overleg met de grondgebruiker kwam naar voren dat knobbelzwanen bij pas ingezaaid grasland niet alleen grazen, maar het gehele plantje uit de grond trekken, omdat deze nog niet goed genoeg is geworteld. Dit maakt de schade bij pas ingezaaid grasland extra groot.

In aanvulling op de aanvraag heeft de Faunabeheereenheid de cijfers aangeleverd van het beheer van de afgelopen beheerperiode in de WBE Land van Altena. In deze periode zijn de volgende aantallen knobbelzwanen afgeschoten op de diverse machtigingen vanuit de afgegeven ontheffing op voorhand.

- In 2018 was er geen mogelijkheid machtigingen te verlenen; op basis van de incidentele ontheffing zijn 15 knobbelzwanen geschoten.
- 2016-2017: 16 geschoten op 5 machtigingen
- 2015-2016: 25 geschoten op 6 machtigingen
- 2014-2015: 61 geschoten op 4 machtigingen
- 2013-2014: 63 geschoten op 6 machtigingen
- 2012-2013: 41 geschoten op 8 machtigingen
- 2011-2012: 34 geschoten op 3 machtigingen

Gunstige staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de knobbelzwaan in Nederland als broedvogel en niet-broedvogel is gunstig¹. Sinds 2000 stabiliseren de aantallen broedende knobbelzwanen. Het doden van knobbelzwanen dient alleen ter ondersteuning van verjaging en is niet bedoeld om aantallen te reduceren. De staat van instandhouding zal door het op perceelsgewijs toepassen van verjaging met ondersteunend afschot niet wezenlijk worden aangetast.

Alternatieven

De ontheffing wordt aangevraagd voor één perceel grasland en is daardoor zeer locatiegebonden. Door gewinning aan verstoring en verjaging is er geen redelijk alternatief voorhanden. Gezien het bovenstaande is ons gebleken dat er geen redelijke alternatieven mogelijk zijn, die zouden leiden tot een kwalitatief gelijkwaardig resultaat. De alternatievenafweging is hiermee dan ook voldoende onderbouwd.

Wettelijke belangen

De ontheffing is aangevraagd ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren. Gelet op de ervaringen binnen de afgelopen beheerperiode kan gesteld worden dat regelmatig machtigingen zijn verstrekt ter voorkoming van landbouwschade, tevens was er ondanks het gebruik van de ontheffing in de jaren 2013, 2014 en 2017 schade veroorzaakt door knobbelzwanen. Door BIJ12 Faunafonds is vier maal schade uitgekeerd naar aanleiding van knobbelzwanenschade.

Overwegingen

De aanvraag voldoet aan de wettelijke bepalingen en ons beleid. In de aanvraag is voldoende duidelijk gemaakt dat er kans is op landbouwschade veroorzaakt door knobbelzwanen aan pas ingezaaid grasland, waarbij de drempel van € 250,-- overschreden wordt. Gezien het feit dat de schadegevoelige periode voor pas ingezaaid grasland beperkt is tot één groeiseizoen en het feit dat er sprake is van één perceel kan een ontheffing voor het betreffende perceel verleend worden voor een beperkte periode.

¹ <https://www.sovon.nl/nl/soort/1520>

Conclusie

Gelet op het voorgaande verlenen wij ontheffing als bedoeld in artikel 3.3, eerste lid, van de Wet natuurbescherming. De ontheffing wordt slechts voor de in het besluit genoemde soorten en beschreven activiteiten verleend. Deze ontheffing geldt alleen voor de activiteiten conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

BESLUIT

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant

gelet op artikelen 3.3, eerste lid, van de Wet natuurbescherming,
gelet op het belang van het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen,
gelet op het door ons goedgekeurde faunabeheerplan 2017-2023,
gelet op de door ons vastgestelde Nota faunabeheer Noord-Brabant,
overwegende dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat en er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort,

- I. Aan de Faunabeheereenheid Noord-Brabant, Postbus 100, 5201 AC 's-Hertogenbosch, ten behoeve van de gebruikers, ontheffing te verlenen op grond van artikel 3.3, eerste lid, van de Wet natuurbescherming, van de bepaling als bedoeld in:
 - artikel 3.1, eerste lid, van de Wet natuurbescherming, voor knobbelzwanen (*Cygnus olor*);
 - artikel 3.1, vierde lid, van de Wet natuurbescherming, voor de knobbelzwaan (*Cygnus olor*);

voor de periode tot en met 31 mei 2019, voor het verjagen met ondersteunend afschot van knobbelzwanen op een perceel, gelegen aan de Midgraaf te Bayloniënbroek, kadastraal bekend gemeente Aalburg, sectie A, nummers 483 en 680, met de in bijlage 1 genoemde voorschriften.

's-Hertogenbosch, 21 februari 2019

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,
namens deze,

De heer J.A.J. Lenssen,
Directeur Omgevingsdienst Brabant Noord

BIJLAGE 1. VOORSCHRIFTEN

Algemene voorschriften

1. De Faunabeheereenheid is bevoegd deze ontheffing om te zetten in een machtiging aan de jachthouder (de gemachtigde). De Faunabeheereenheid blijft als houder van de ontheffing verantwoordelijk voor het naleven van de voorschriften waaronder deze ontheffing is verleend.
2. De uitvoerder is verplicht bij gebruik van de ontheffing een kopie van de door de FBE gewaarmerkte ontheffing, de machtiging tot het gebruik van de ontheffing, de schriftelijke toestemming van de grondgebruiker voor het betreden van de gronden, een legitimatiebewijs alsmede de jachtakte bij zich te hebben en deze bescheiden op eerste verzoek van een toezichthouder te tonen.
3. Een rapportage over het gebruik van deze ontheffing dient te worden opgenomen in het jaarverslag van de FBE, welke jaarlijks, uiterlijk eind juni, aan GS dient te worden toegezonden.
4. De activering van de machtiging (het voornemen tot uitvoering) moet op dezelfde dag worden doorgegeven aan de toezichthouder van de Omgevingsdienst Noord-Brabant, het emailadres voor de melding dient vermeld te worden bij de machtiging.
5. Gedode dieren dienen ter voorkoming van de verspreiding van ziekten, te worden opgeruimd en/of worden vernietigd.

Afb. 1 Locatie perceel aan de Meygraaf te Babylonienbroek.